

Брой 22.

У Земулу 28. Јулія 1856.

Година I.

Овај листъ излази сваке Суботе, а цена му е на годину 4 форинта, на полу године 2 форинта ср. безъ поштарине; поштанска такса износи на 6 месеци 30 кр. ср. Пренушерирати се може у Аустрији кодъ сваке поште или познати наши купителя или управо кодъ издателя у плаћенимъ писмама, а у Кнежевини Србије у главној књижари Велимира Валожића у Београду. За огласе плаћа се за редъ 3 кр. ср.

Злочинацъ збогъ изгубљене чести.

(Истинита повѣсть, одъ Фридриха Шиллера).

(Свршетакъ.)

„Сада почнемъ крозъ шуму бѣгати. Знао самъ, да се шума четири пѣмачке милѣ къ сѣверу протеже и са границомъ земљѣ с'удара. До подне самъ на душама бѣжао. Брзина бѣгства уталожил ми грижу совѣсти; но ова се у толико страшне враѣла, у колико самъ већма и већма снагомъ малаксавао. Иљда ужасни ликова пролетаху крај мене и удараху ме као оштри ножези у прса. Сада ми остао страшан изборъ, или живићу пуњъ непрестаногъ стра' смртногъ, или насилно самоубиство, а ја самъ морао бирати. Нисамъ имао срца, да се самоубиствомъ свѣта опростимъ, а ужасавао самъ се одъ изгледа у нѣму остати. Тако притиснути између извѣстнихъ мука живота и неизвѣстнихъ страшилама вѣчности, немогућа нити живити нити умрети, проведемъ шесты сатъ мого бѣгства, еданъ сатъ пуњъ натученъ мука, о какви-ма ни еданъ живи човекъ причати не зна.

„У мислима и лагано — пошто самъ и незнао — ли шеширъ на очи натучао, као да ћу се тиме оку мртве нарави непознатимъ учинити, — непримѣтно самъ се упутіо нѣкомъ ускомъ стазомъ, која е крозъ пайтавнију честу водила — кадъ ми наеданпутъ нѣки опорни заповедајући гласъ „Стој!“ повиче. Гласъ е био сасвимъ близу, моя разсејаностъ и натученый шеширъ нису ми допустили обзирати се. Подигнемъ гла-

ву и смотримъ нѣкогъ дивљегъ човека са великомъ чворновитомъ ћуломъ у руди, гди къ мени долази. Величине е био гигантске — баръ се мени тако у првомъ страху учинило — а лице му е било жућкасто-црне мулатске бое, одъ кое е белина шкиљѣнегъ ока гадно одскакала. На мѣсто пояса био е опасанъ двострукимъ ужетомъ преко нѣке зелене вунене халѣине, за коимъ е био еданъ широки ножъ крај пиштоля задевенъ. Узвикъ се повтори и снажна мишица счепа ме. Гласъ човечій стра ми е задао, но изгледъ зликовца охрабри ме. У каквомъ самъ се стану налазио имао самъ причине предъ свакимъ поштенимъ човекомъ, али више не предъ разбойникомъ уздрхтати.

„Тко си?“ проговори повлени.

„Теби равашъ,“ одговоримъ, „ако си заиста онај, на кога си наликъ.“

„Овамо нема пута. Шта имашъ овдѣ тражити?“

„А шта ти имашъ овдѣ питати!“ рекнемъ ја упорно.

„Онъ ме промѣри двапутъ одъ главе до пете. Чинило се, као да мою слику са својомъ, и мой одговоръ са мојомъ сликомъ сравнио — „Ти говоришъ опоро као какавъ просякъ,“ рече најпослѣ.

„Могуће е. То самъ јошъ до куче био.“

„Онъ се почне смеяти. „„Могао би се заклети,““ повиче, „„да ниси радъ, да те и сада за што болъ сматрамъ.““

„„Дакле за што хрѣавіе““ — Хтедохъ далъ.

„„Лакше пріятелю! Та шта те гони тако? Шта имашъ издангубити?““

„Я се едно ока тренуће промислимъ. Незнамъ одкуда ми ове рѣчи на езикъ дођоше, „„животъ е кратакъ,““ реко лагано, „„а пакао трае вечито.““

„Онъ се у мене загледи. „„Проклетъ да самъ““ рече најпосле, „„ако се ты ниси край какви вешала прилично очешао.““

„„Можно е, да ће то текъ доћи. Дакле у здрављу да се видимо друже!““

„„Нек'смо дакле другови!““ повиче онъ, извади изъ свое ловачке торбе одну чутуру одъ лима, подобро изъ нѣ повуче и пружи е мени. У бѣжанію и страу самъ быо сву снагу изгубіо, а читавъ овай ужасный данъ нисамъ ништа у уста узео. Већъ самъ се побояо, да ћу у шуми скапати, еръ се на три милъ унаоколо нисамъ могао никаквомъ подкрепленію надати. Садъ нека свакій разсуди, како самъ радостно напіену здравицу приміо. Напитакъ овай ми изнова тѣло подкрѣпи, срдце охрабри и надежду и любовъ къ животу поврати. Сада почнемъ мислити, да нисамъ башъ сасвимъ бѣданъ; толико е быо у станію тай добродушный напитокъ учинити. Естъ, то признаемъ, мое станъ опетъ е было готово срѣтно, еръ самъ едва еданпутъ после ияду промашени надежда нашао едно створенъ, кое е по изгледу мени равно было. У овомъ станію, у кое самъ запао, са пакленимъ бы духомъ братинство піо, да само каквогъ повереника задобіемъ.

„Онъ се извали на траву, кое и я учинимъ.

„„Твой ми е напитокъ добро дошао!““ рекнемъ я.

„„Мы се морамо болъ упознати.““

„Онъ почне ватре кресати да лулу запали.

„„Еси ли давно у томъ занату?““

„Онъ ме оштро погледи. „„Шта мислишъ тиме рећи?““

„„Ели ово више пута криво било?““ Я му извадимъ ножъ иза пояса.

„„Тко си ты?““ викне онъ разрогаченъ, и остави лулу на страну.

„„Убица као и ты — али текъ почетникъ.““

„Онъ ме стане разрогачено гледати и опетъ се лати луле.

„„Еси ли ти одавде родомъ?““ рече најпосле.

„„Три милъ одавде. Я самъ гостилникъ кодъ сунца изъ Л. . . , ако си за мене чуо.““

„Онъ скочи као помаманъ. „„Потайный ловаць Волфъ?““ продере се нагло.

„„Тай истый.““

„„Добро ми дошао друже! добро ми дошао!““ повиче и крѣпко ми руку стисне. „„То е паметно, да самъ те већъ еданпутъ добіо, Волфе! Ево има већъ година дана, одкако на то смишлямъ, да те се дочепамъ. Познаемъ я тебе врло добро. Знаемъ я већъ све. Одавна самъ већъ на тебе рачунао.““

„„На мене си рачунао? А у чему?““

„„Ты си у читавомъ предѣлу загустіо. Имашъ непріятеля, еданъ те е чиновникъ гоніо, Волфе! Упро-

пастили су те, съ тобомъ су на небо вошіюћи поступали.““

„Онъ сада дође у ватру — „„Зато што си ты потукао нѣколико свиня, кое князь на нашемъ оракию и полю рани, годинама су те у тавници држали и по граду потезали, кућу и читаво иманъ су ти отели, просякомъ су те учинили. Та брате, заръ е до тога дошло, да човекъ невреди више одъ еднога зеца? Заръ мы нисмо болы одъ оне марве у полю? — А ты, такавъ деранъ, могао си то поднети?““

„„А шта бы я могао?““

„„Та видићемо ми то већъ. Али, хайде, кажи ми, одкуда идешъ и шта си сада науміо?““

„Я му цѣло мое житіе преповедимъ. Но онъ и неисчекавши конаць преповеданя мога, веселомъ нестрпљивошћу скочи на ноге и повуче ме за собомъ. „„Ходи, Волфе брате,““ рече, „„садъ си зрѣо, сада си ми ондѣ гдѣ те требама. Ты ћешъ ми на честь служити. Слѣдуй ми!““

„„Куда ћешъ самномъ?““

„„Непитай васданъ. Хайде!““ — Силомъ ме одвуче са собомъ.

„Ишли смо тако скоро четвртъ милъ. Предѣлъ е бывао све стрменити, а шума непроходниа и дивля, ни еданъ нисмо рѣчи проговорили, я самъ размишлявао; но наеданпутъ се на звижданъ мога вође тргнемъ. Дигнемъ главу и опазимъ да смо стали край стрмогъ одсѣка нѣке стѣне, коя се у дубоку яругу сагібала. Друго нѣко звижданъ одазва се изъ дубљине, и нѣке лестве пеняше се као саме одъ себе лагано узъ стѣну. Мой се вођа самъ по нима доле спусти, а мени рече да пречекамъ. Морамъ најприсето на ланаць метнути, ты си овдѣ странъ, пакъ бы те могло растргнути. Сотимъ оде.

„Сада самъ стаяо самъ предъ яругомъ, а знао самъ врло добро да самъ стоимъ. Несмотреность вође мога ніе се позорности моіој укрила. Требао самъ се само одважно рѣшити да лѣствице узвучемъ, пакъ бѣгство бы ми было осигурано. Признаемъ да самъ то увиђао. Погледимъ доле у яругу, у кою ћу се сада спуштати; ова ме е тавно опоминала на провалу пакла, изъ кога нема више ослобођеня. Сада се почнемъ грозити одъ корака, кои ћу учинити; едино нагло бѣгство могло бы ме избавити. Заключимъ дакле бѣгати — пружимъ већъ руку да лѣстве узвучемъ — али наеданпутъ ми загрми у ушима, около мене се разлегне нѣшто као подсмеятелный смей пакла: „„Шта е за убицу опасно?““ — и рука ми као узета натрагъ клону. Рачунъ мой быо е довршенъ, а време какия протекло, учинѣно убійство было е нагомилано за моимъ леђима као каква стѣна, и вечито ми е повратакъ пречило. У исто доба се и мой вођа поврати и назначи ми да идемъ. Сада се већъ и онако ніе могло бирати. Спустимъ се дакле доле.

„Идући овако исподъ стѣне изиђемо на нѣку чистину, и садъ намъ се нѣколико колеба укажу. У средини између ови протезала се округла ливадица зеленомъ травомъ обрашѣна, на којој е осамнаестъ до двадесетъ особа около ватре седило. „„Ево намъ браћо!““ рече мой вођа и стави ме у среду; „„ево намъ нашега гостилника кодъ сунца! поздравите га!““

„„Гостилникъ кодъ сунца!““ повичу сви заедно, поуостаю и сви се, мужко и женско, око мене склеп-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.BS

таю. Истину да исповедимъ, радость е была искрена и срдачна. Повѣренъ, шта више и почитованъ се на свакомъ лицу видило; еданъ ми е стискавао руку, другій ме е пріятельски чупкао за хаљину, позоръ цѣло было е као повратакъ каквогъ милогъ давнашнѣгъ познаника. Доласкомъ моимъ био е прекинуть ручакъ за кои су сели были. Сада се изъ нова сви посаде, и мене натераю добродошлицу испити. При ручку е било дивљачи сваке врсте, а стакло съ виномъ ишло е неуморно одъ руке до руке. Чинило се да чета живи добро и у задовольству, а свакій се надметао, да ми свою радость найвећомъ необузданошћу изяви.

„Мене посаде између две женске, кое е почестно место при трапези было. Я самъ се надао сада видити изметъ женскогъ рода, али се врло зачудимъ, кадъ опазимъ найлѣпша женска лица, какве очи мое никада видѣле нису. Лѣпша и старія была е Маргарета, кою су дѣвойкомъ звали, и могла е имати око двадесетъ и петъ година. Ова е безобразно говорила а јошъ се безобразније разбацивала. Млађа Марія была е удата, али е одъ мужа утекла, кои ю е злоставио. Ова е была болѣ воспитана, но слаба и бледа, и нѣ тако у очи упадала као ватрена нѣна сусѣдка. Обадве су се надметале, да ми страсти успале; Лѣпа Маргарета разганяла е стидливость мою безобразномъ шаломъ, но ова ми е женска была несносна, и срце се мое обрати за навѣкъ плашливой Марии.

„Ето видишь, Волфе брате,“ поче сада она, кои ме е овамо довео, „ето видишь, како се кодъ насъ живи, а свакій е данъ као и овај. Нѣ л' истина браћо?“

„Свакій е данъ као и овај!“ повтори цѣла чета.

„Ако се дакле можешъ одважити, да се привикнешъ на овај начинъ живљеня, а ты дай руку пакъ буди намъ предводитель. До сада самъ я био, али теби ћу уступити. Ёсте л' задовольни браћо?“

„Есмо!“ одговоре весело сви као изъ еднога грла.

„Глава ми е была усіяна, мозакъ онесвешћенъ, а кровь ми е была одъ вина и страсти ускипила. Изъ света самъ био избаченъ као кужанъ — овдѣ самъ братински примлѣнъ и нашао самъ добаръ животъ и честь. Окренуо се ма на кою страну, свуда ме е чекала смртъ; но овдѣ бы баръ могао животъ свой скуплѣ продати. Къ похоти самъ имао најжешћу наклоностъ; женскій сполъ ме е до сада предусретао са презрѣмъ, а овдѣ ме е дочекала любовь и необуздано величѣ. Рѣшенъ мое мало ме е стало. — „Остаћу кодъ тебѣ, дружино“ повичемъ гласно и одважно, пакъ упимъ посреде чете; „Остаћу кодъ васъ“ повичемъ јошъ еданпутъ. „Ако ми лѣпу мою сусѣдку уступите!“ — Сви се согласе да мое захтѣванъ оудобре, и я постадо проглашенимъ властникомъ едне

и предводитѣлѣмъ разбойничке чете.“

Слѣдећи дѣо приповѣдке са свимъ изостављамъ; скардености саме нису за читателя ни мало поучителне. Несретникъ еданъ, кои е тако далеко загазио, већ е морао чинити све оно, што човечество узбуное — али по другій путъ убицомъ нѣ постао, кое е самъ посведочио, када су га сбогъ одае на муке метали.

Гласъ о овомъ човеку за кратко време пукне по читавомъ предѣлу. Друмови постадоше несигуни, ноћна хараня узнемираваху грађане, име гостилника по-

стаде страшиломъ народа, правосудіе га е гонило и на нѣгову главу буде награда стављена. Онъ е био тако сретанъ, те се изъ сваке замке извукао, коя бы га могла слободе лишити, а тако е лукавъ био, да е сுவѣрство за чудомъ грамзећи простака употребіо на свою безопасность. Нѣгови спомоћници морали су разгласити, да е онъ са љаволомъ савезъ склопио и да уме обчинити. Предѣлъ онај, у комъ е онъ свою роллу играо, спадао е онда већма него сада у непросвѣћене предѣле Нѣмачке; овај се гласъ прими као истина, и тако е особа нѣгова была осигурана. Нитко неимаѣше волѣ завадити се са тако опаснимъ дечкомъ кому е љаво на служби.

Већ е годину дана провео у жалостномъ занату томъ, и сада му поче бивати неподносимъ. Чета кою е предводио, нѣ му сјayne надежде нѣгове испунила. Пре га е варљива спољашность при бунилу вина заслѣпила; сада опази са ужасомъ, како е гадно преваренъ. Гладъ и оскудица ступише на мѣсто онога изобилія са коимъ су га улюлкали; често е себи морао ручакъ са опасношћу живота прибављати, кои га е едва одъ глади избављао. Сѣнка оне братинске слоге исчезну; завистъ, сумня и саревнованъ беснили су у внутрености ове развраћене чете. Судови су обећавали награду ономе, кои бы га жива издао, а ако бы то кои одъ нѣгови другога био, јошъ и свечано помилованъ — силно искушенъ за изметъ земальскій! Несретникъ е познавао свою опасность. Поштенъ они, кои люде и Бога издаю, слабачакъ е залогъ нѣговога живота. Одъ сада више сна нѣ имао; вѣчитый стра смртный покой му е подгризао; наградна аветъ сумнѣ чертала е за нѣмъ куда се годъ скланиа, мучила га е бдительность, спуштала се съ нѣмѣ у постелю, када е спавати хтѣо, и страшнимъ снима мучила га е. Уедно е занемљена савѣсть проговори, а спавајућа гуя кајня пробуде се при овој обштой бури нѣгови прсію. Цѣла мрзость нѣгова окане се човечества и окрепе страшну свою бодлю прстивъ нѣга самогъ. Сада е цѣлой природи праштао, и нѣ више имао никога проклинати до себе самогъ.

Порокъ е на несретнику свою науку довршио; нѣговъ одъ нарави добрый разумъ одржа најпосле победу надъ жалостномъ обећномъ. Сада е осећао, како е дубоко загазио, тишія замишленость ступи на мѣсто прождирућегъ очаяна. Са сузама е прошлостъ натрагъ желіо; сада е био увѣренъ, да бы е другчѣ употребіо. Поче се падати, да бы му јошъ было слободно бити правичанъ, ерѣ е осѣћао, да може такавъ бити. На највишемъ врху покварености свое био е ближе добру, него што е пре прве погрѣшке свое био.

Банъ у исто доба е букнуо седмогодишній ратъ и пописиваня войничка су яко напредовала. Несретникъ добіе изъ ове околности надежду, и напише землѣ господару едно писмо, кое овдѣ изводно стављамъ.

„Ако се Ваша княжеска милость негади до мене снисходити, ако нису овакви злочипци као што самъ я одъ Вашегга милосрдія исключени, а Вы ме саслушайте пресветлый Господару! Я самъ убица и доповъ, законъ ме на смртъ осућуе, судови ме траже — а я се ево нудимъ, да се своєвольно предамъ. Но уедно са особитомъ некомъ молбомъ предъ престолъ Вашъ долазимъ. Я животъ презиремъ а смрти се небоимъ,

али ми е тешко умрети, кадъ живіо нисамъ. Хтѣо бы живити, да едну часть прошлости поправимъ; хтѣо бы живити, да се помиримъ са државомъ, кою самъ увредіо. Мое погубленіе служиће свѣту за примѣръ, али неће дѣла моя изгладити. Я мрзимъ на порокъ и ватрено тежимъ къ правичности и добродѣтели. Показао самъ способности да могу отечеству своему страшанъ быти; надамъ се да ми е іошъ нѣшто заостало, да му и аснити могу.

„Знамъ да нешто печувано захтевамъ. Животъ е мой заложенъ, непристой ми дакле са правосудіемъ уговоре чинити. Али я недолазимъ у ланцима нити свезанъ предъ Васъ — іошъ самъ слободанъ — а ни найманъ ме ніе стра на ову молбу навео.

„Милость е кою просимъ. Ако бы и имао какво право на праведность, неусуђуемъ се навести га овде. Али опетъ на нешто смемъ судію мога опоменути. Почетакъ мои злочинства брои се одъ изреченія оне пресуде, коя ме е за навѣкъ чести лишила. Да су онда блажіе самномъ поступали можда небы сада милости потребовао.

„Учините нека милость правду замене, Господару! Ако е у Вашей княжеской власти, да законъ за мене умолите, поклоните ми животъ. Я љу га служби Вашей посветити. Ако узможете, а Вы ми Вашу милостиву волю у явнимъ листовима саобштите и я љу се на Вашу княжеску рѣчь у главной вароши предати. Заключите ли самномъ дрґчїе, одма нека правосудіе свое чини, я морамъ чинити мое.

Ова прошня остане безъ одговора као и две друге у којима се проситель искао за княжескогъ коняника. Сада већъ сву надежду изгуби, да ће помилованъ быти, рѣши се дакле изъ землѣ побећи и у служби краля прускога као честанъ войникъ умрети.

Сретно се украде одъ свое чете и крене се на путь, Путуюћи наиђе на нѣку малу варошицу, у којој науми преноћити. Недавно предъ тимъ бяху издани оштри указы, да се строго на путнике пази, ербо се землѣ господаръ, кои е државный князь быо у рату едне стране приміо быо. Такавъ указъ быо е добіо и писаръ на капиі ове варошице, кои е седіо на клупи предъ капиомъ, кадъ е гостилникъ яшећи дошао. Изгледъ овогъ човека быо е смешанъ, а уедно страшанъ и дивлїй. Мршава кљусина, кою е яшіо и невкусный изборъ одѣла, при чему е по своей прилици већма дѣловала хронологія крађе, него ли нѣговъ вкусъ, доста су чудно стояли у противности са лицемъ, на комъ су толики бѣсни афекти као осакаћена тѣлеса на бойномъ полю разастрти были. Писаръ се тргне кадъ угледа чуднога путника овога. Онъ е на капиі оседіо и четрдесетгодишньомъ службомъ постао е непромашнимъ физиономомъ своіо скитница. Иъгово соколово око и овдѣ га непревари. Одма затвори капию и ухвати коня за узду занште одъ коняника путный листъ. Волѣ е быо за случае те феле преправанъ, и имао е при себи еданъ путный листъ, кои е недавно одъ оплячканогъ нѣкогъ трговца оteo. Али едино то свѣдочанство ніе было у станіо четрдесетогодишнѣ расматранѣ пореметити и оракулъ на капиі у противорѣчіе довести. Писаръ повѣруе већма своимъ очима него томъ папиру, и Волѣ е морао ићи съ нѣиме у варошку кућу.

Варошкїй судаць разгледа путный листъ и при-

зна га за исправногъ. Овай е быо великїй приятель новостей и особито е любіо край бутелѣ вина о винама диванити. Изъ путнога листа е видіо, да путникъ долази управо изъ непрїятельске землѣ, са ратнога позоришта. Надаюћи се да ће одъ странца тога какве приватне вѣсти измамити, послѣ му по едномъ тайнику путный листъ, и позове га на чашу вина.

Гостилникъ е међутимъ стаіо предъ варошкомъ кућомъ; овай смешный призоръ сакупио е варошке беспосличаре гомилама около нѣга. Сада почеше еданъ другомъ на уво шаптати, и часть на коня, часть на коняника прстомъ показивати. По несрећи нѣговой быо е конь на кога су сада сви прсте пружали, крађењ; онъ почне себи уображавати да е конь описанъ и да су га познали. Неочекивано гостолубіе судчево утврди га у той сумњи. Садъ е већъ за цѣло држао, да е варанъ съ путнимъ листомъ одкривено, и да е овай позивъ само замка како бы га жива ухватили. Зла совѣсть учини га будаломъ, онъ ободѣ коня и недавши одговора почне бѣгати.

Ово изненадно бѣгство было е знакъ побуни.

„Та то е нѣка хула!“ повичу, и сви се за нѣмъ устреме. Конянику се ради о животу пл' смрти, већъ е прилично измакнуо, гонители нѣгови поjure се сипляиво за нѣмъ, ослободіо се скоро — али нѣка тешка невидима рука притисла га е, часови нѣгове судбине протекли су, неумолима Немезисъ дужника свога непушта. Онај сокакъ којимъ се е упутіо, быо е слѣпъ, сада се морао натрагъ противъ свои гонителя врнути.

Овимъ догађаемъ проузрокована вика е међутимъ читаву варошицу узбунила, гомиле се придружаваху гомилама, сви сокаци се закрче, и садъ е стаяла читава войска непрїателя противъ нѣга. Онъ извади пушку, — свѣтъ ее уклони — онъ хоће себи путь крозь гомилу силомъ да разкрчи. „Ова ће пушка“ повиче „ономъ подрзльвицу кои ме задржати узхтѣ —“ Одъ стра' сви ућуте — наипосле га нѣкїй одважный браварскїй калфа счѣпа одъ острагъ за прстѣ, башъ кадъ е онъ у безнилу опалити хтѣо и руку му извїе. Пушка падне на землю и онъ, сада безоружанъ, буде съ коня свученъ и у триумфу натрагъ къ варошкѣ кући одвученъ.

„Ко' сте вы?“ запыта га судаць прилично суровимъ гласомъ.

„Я самъ человекъ, кои се одважіо неодговорити на едно пытанѣ, докъ се учтивїе незапыта.“

„Ко' сте вы?“

„Онај, за когъ самъ се издао. Путовао самъ крозь цѣлу Нѣмачку, пакъ нисамъ нигдѣ осимъ овде на безобразлукъ наишао.“

„Ваше нагло бѣгство врло васъ доводи у сумню. Зашто сте бѣжали?“

„Еръ ми се досадило служити вашему пуку и поругу.“

„Претили сте да ћете пушкомъ опалити.“

„Моя пушка ніе была пуна.“ Ову разгледе, олова ніе у нѣой было.

„Зашто носите собомъ оружѣ у поганъ?“

„Еръ скупocene ствари уза се носимъ, а чоу самъ за нѣкогъ гостилника кои као што веле у овоме предѣлу тумара.“

„Ваши одговори врло свѣдоче о упорности ва-

шой, али нимало о невинности вашей. Даємъ вамъ до сутра времена, да ми истину изповѣдите.“

„Я љу остати при момъ одговору.“

„Водите га у кулу.“

„У кулу? — Господине судче, надамъ се да јошъ има правде у овой земљи. Я љу искати удо-влетвореня.“

„То љу вамъ дати чимъ се оправдате.“

Сутра данъ се судацъ промисли, можда е стра-нацъ доиста невинъ; заповѣдајући говоръ неће му мож-да тврдоглавостъ по-корити, може бити да бы болъ было предусрести га при-стойно и умѣрено. Сазове дакле кмето-ве и пошлѣ по уап-шенога.

„Опростите ми го-сподине, збогъ мое прве напрасности, ако самъ васъ јуче мало оштрѣ преу-срео.“

„Врло радо, кадъ тако самномъ по-ступате.“

„Наши су закони строги, а јучераш-ный догађај упада у очи. Я васъ не-могу пустити, а да свою дужностъ не-повредимъ. Вы сте подъ сумњомъ. Же-лю бы, да бы ми могли што казати, съ чимъ бы е од-клонили.“

„А ако не бы ни-шта знао?“

„Онда љу мора-ти о овомъ догађаю правительство извѣ-стити, а вы ћете дотле остати подъ строгимъ за-воромъ.“

„Пакъ онда?“

„Онда сте у опасности, да Васъ или преко гра-нице однибаю као скитницу, или ако милостиви бу-ду у войнике узму.“

Онъ љуташе нѣколико минута, и чинило се, као да се страшно самъ собою бори; затимъ се нагло окрене къ судцу.

„Могу ли еданъ четвртъ сата съ вама на са-мо бити?“

Кметови се згледе, но на заповѣдајућий погледъ свога господара изиђу.

„Но, шта захтѣвате?“

„Ваше јучерашнѣ понашанѣ, господине судче, ни-када ме не бы навело на нѣко признанѣ, еръ я сва-кой сили пркосимъ. Пристойность са коіомъ сте ме да-нась предусрели, улила ми е поштованѣ и повѣренѣ прама вами. Я васъ држимъ за поштена човека.“

„Шта ми имате ка-зати?“

„Видимъ да сте Вы еданъ племе-нитъ человекъ. Одав-на самъ себи желю такога човека, као што сте Вы. Допу-стите ми вашу де-синцу.“

„Куда смѣрате съ тимъ.“

„Та глава е седа и честна. Вы сте о-давно већ на свѣ-ту — сигурно сте многе бѣде поднели — Ел' те? и поста-ли сте човечниимъ.“

„Господине — че-му то?“

„Вы сте јошъ са-мо еданъ коракъ одъ вѣчности удалѣни, скоро — скоро ћете милости Божіе по-требовати. Вы е не-ћете людма ускра-тити — Ништа неслутите? Шта ми-слите, съ кимъ го-ворите?“

„Шта е то? Вы ми стра задасте.“

Князь Горчаковъ.

„Јошъ неслутите — Пишите князу Вашемъ ка-ко сте ме нашли, и да самъ слободнимъ изборомъ самъ свой издаица быо — нека му Богъ кадгодъ милостивъ буде, као што ће онъ сада мени бити — Молите за мене, старый човече, и оросите извѣ-стіе ваше едномъ сузомъ: я самъ гостилникъ кодъ сунца.“

(И. Хаѣиъ.)

Князь Горчаковъ као пехотный проводачія.

У данашньому лику гледамо рускога князя Горчакова, бившега до скоро врховнога вожда руске доньо-дунавске войске и садашнѣга намѣстника царскога у польској кралѣвини. Онъ е мужъ одъ велика узраста, глава му е мала округла, тело витко, окретно, и ербо е кратка вида, зато носи наочаре. У обхоженю съ людима веле да е нешто охолъ, но ипакъ улюданъ, гладакъ, мекъ као дипломатъ, и види се изъ начина, коимъ поступа, да е по салонима вишегъ друштва много ходао и да е крозь то углаженъ правый рускій племињъ.

Горчаковъ има подобро воене науке, стратегичку свою способность дѣломъ е кодъ више прилика показао, но манъ е у тактики чиню, у осталоме брое га међу најболѣ генерале руске войске. Озбыльность и ладнокрвность, коима се лице нѣгово одликуе, доводе страна човека на те мисли, да онъ превећъ строгъ мора бити, али томе нѣе тако. Онъ любви правду, и гди може, радо ће помоћи. Када се Горчаковъ съ войскомъ јоште у Влашкој налазаше, догодило се, да су неки млади бояри, коима се руска полиција и руски обичаи недопадаху, безобзирно свое речи просипали и крозь то народъ раздражавали. За доскочити злу, да се небы што горега изъ таквога примѣра излегло, заповеди Горчаковъ, да се ти млади бояри подъ затворъ ставе и затимъ — у Сибирію одведу. Гласъ о овако лютой пресуди, која бы краткимъ путемъ изречена, дирнуо е люде дубоко, и неки стари бояри узму себи слободу, те оду до Горчакова и умоле га, да се на несрећне младиће смилуе и пѣима опрости, што су заиста више изъ несмотрености него ли изъ каквогъ другогъ узрока оно говорили, што се непристой. Но Горчаковъ остаде неумољивъ и млади бояри буду одведени у — Сибирію? Дакако, стигоше праћени полициомъ у Русію, ту имъ се у одной пријатной варошици заповеди, да имаду за време рата остати и да се никамо безъ допущеня не удаде. Было имъ е забранѣно и макудъ писма писати, и то е узрокъ быо, што су у Влашкој мислили, да су они збилиа у Сибиріи, те да тамо руде копаю. Горчаковъ е овимъ тобоже престрогимъ поступкомъ немирнимъ и на буну склонѣнимъ младићима прилично страха задоо, и то е за онда нужно было. Међутимъ су млади бояри у реченој варошици ели, нили, частили се и добре вољъ были, и на велику несрећу јоштъ и то се догоди, да се еданъ између њи у одну лепу руску господичицу на смртно име залюби и — одъ нѣ речъ задобіе, да ће за нѣга поћи. Пошто се ратъ сврши, врате се они дебљи и ширин, него што су икада пре были, патрагъ у Влашку, а пѣиовъ садругъ, кому се пакостный малый богъ Аморгъ особито любко насмеао быо, доведе са собомъ лепу младу невесту, и ето му сада стадоше сви пријатели нѣгови искрено честитати, што е тако добру срећу получіо у — Сибиріи. Онъ имъ се учтиво захвали на нѣовой топлој честитки, и непропусти затимъ, да и на князя Горча-

чакова непише и на великодушности нѣговой покорно му благодари. Писмо нѣгово буде добро примљено и преповедало се, да е князь млодой боярки томъ приликомъ лепый даракъ одъ драгогъ камня послао. — О сличномъ догађаю говорили су новине такођеръ са кримскогъ ратишта. Еданъ Пиемонтезацъ буде, када су савезници (Енглези, Французи и Пиемонтези) на браниште „Малаковъ“ звано ударили, одъ Руса заробљенъ и одма съ другимъ сужњима у унутрашность земљъ одведенъ. Пиемонтезацъ быо е лепъ, младъ, добро воспитанъ офицеръ, и када у Петроградъ стигне, одкуда му е валяло далъ ићи, угледа се една красна богата лепотица у нѣга, и пође јој за рукомъ, те изпослуе преко свои рођака допуштенъ, да се истый Пиемонтезацъ за време ратованя у Петрограду бавити може. Лепотица ова блага и любви заиста достойна была е кѣи еднога племића одъ висока реда и Пиемонтезацъ колико благодарношћу толико любово дирнуть предъ њомъ се спусти на колена и нѣой нѣжна своя чувствованя съ южномъ жестиномъ, која е Талианима урођена, исповеди. Любовъ како знамо непази на народности и ине различности, она грли, шта јој се мили, и тако лепа Рускиня и лепый Пиемонтезацъ, пошто се ратъ сврши, у бракъ ступе и у самоме Петрограду се венчаю. Князь Менчиковъ и друга племићка господа обдаре заручника и нѣгову заручницу у знакъ пријательства богато, и ови наскоро изъ Петрограда одпутую у Французку, одкуда ће до после патрагъ у Италию. Када сумладный супругъ и лепа супруга у Лиону были и тамо по јавноме шеталишту шетали се, обшту позорность на себе обрете; онъ, што се е одликовао петъ витежкимъ редовима, коима су му прса ради велике храбрости, кою е на боишту одпре показао, украшена была, а она збогъ необичне лепоте, којој су се мимоидући дивити морали. Ту се догоди, да еданъ лепо одевеный Французъ предъ њи стане, свой дубокій поклонъ учини и ове речи, почемъ се на младога супруга обрати, умилато изустити: честитамъ Вамъ свесрдно, мой господине, ако е ова прелепа госпоја збилиа ваша супруга и права Рускиня, како то люди наоколо еданъ другоме у уво шапћу, то сте Вы онда на свакој начинъ дражестниј добитъ получили него истій нашъ маршалъ Пелисіе, кои се безъ — невесте враћа. На ове речи, коє су тихо смешенъ на лицу младога супруга и нѣгове любви произведе, буде Французу одговорено, да е истину погодіо. Затимъ се поведе дужи разговоръ о последнѣму рату и Пиемонтезацъ изпреповеди Французу свое пригоде, што е овога у толико занимало, да га е молио за допуштенъ, да нѣгову преповелку за предметъ романа узме и по у тако красноме оделу читаюћему свету саобщити. То му на последку буде дозвољено и сада у неки французки новина излази тай романъ, кой се яко допада и бити ће истый укратко време на немачкој езыкъ преведенъ. — Ето, камо любовъ води. —

РАЗЛИЧНОСТИ.

СРБКИНЯ КОДЪ ИЗВОРА.

(Види Седмицу бр. 27.)

Могли смо слушати, где намъ се любители книжества туже, да наши лирикери и пѣсници уобште одъ некогъ времена веѣ дубоко чуѣ, те да се слабо пева, едномъ речю, да нема пѣсница и пѣсама нови, коѣ бы намъ срце крепило и душу веселило. Имамо, веле они далъ, млади' и — старш складотвораца или болъ реѣи складокочача по доста, кои намъ уши у сви скоро новина и книга са езиколомнима стиховима башъ до скрайне веѣ досаде пуне, и зато намъ валя жалити, што полъ нашега пѣсничства празно лежи. Има нешто истине у овима речима, но чини намъ се, да при томе остати неће и да ће намъ се славуи, кои како знамо крозъ читаву годвну не певаю, опетъ появити. Да насъ ова нада не вара, то намъ сведочи една особито красна пѣсма, кою сръбскій листъ „Седмица“ у брою 27. читаюѣму свету саобштвава. Надписъ ѣ овой пѣсми тай: „Сръбкinya кодъ извора.“ Тихій елегическій духъ, кой крозъ читаву пѣсму дше, милый складогласный токъ свою стихова, фини, гладки изражан, кои се у пѣсми налазе, нѣжна чувствованя, крепке здраве мислй, коима се одликуѣ, сва ова душу читателя дубоко занимаю и на ню велико упечатлѣнй чине, тако, да се иста пѣсма радо и са узхиѣнѣмъ читати мора. Овако ѣ наша Сръбкinya започела:

„Седимъ сама на камену,
Ядъ ми лежи на рамену, —
Нит' ми даѣ туговати,
Нит' ми даѣ мировати, —
Обзиремъ се, — осврѣмъ се, —
Прихуткуемъ, — прислушкуемъ, —
Ветаръ шапне, — срце запне, —
Аистакъ пане, — срце стане;

Самоѣе ме нѣе стра; —
Алъ се презамъ опетъ я! —

затимъ описуѣ она поточиѣ, кои крозъ гору смѣло тече и яснѣе зажувори, но она чуѣ и нечуѣ, да се сва гора одъ нѣга ори. О томе само мисли, да му яде преда, нека иѣ носи у море, „где и више яда има.“ Она съ небомъ оѣе да се разговори, и сада слѣде миле речи, лепа представляня, тихо-жалостна чувства, у коима нѣна душа утѣхе тражи. Она вели:

„Кадъ насъ тиште горки яди
Ма на срце пао медь,
И онъ му се тако гади,
Као да ѣ самй елъ. —
Нити едемъ, нити пѣмъ,
Нити предемъ, нити шѣмъ,
Нит' самъ ткаля, нити преля,
Ни белля, ни везля, —
Ни дошта ми нѣе садъ,
Кадъ ядуемъ тежкй ядъ!

Сеѣа се наша Сръбкinya майке, коя иѣи ѣ бесѣдила овако:

А знамъ, моя майка мила,
Шта ѣ пута бесѣдила;
„У младости, ћерко! мојой,
„По миленой гори овой,
„Грлице су гркале,
„По путиѣи тркале;
„Голубице гукале,
„У роси се купале;
„Ждралови су ждракали.
„Край потока скакали;
„А славуи цвркутали,
„Съ песмама се надметали,

„Типа тичу веселила,
„Кадъ ѣ коя гвнзидо вила.“

Опетъ се враѣа поточиѣу, нѣму говори, презивлѣ вите ярунице, и овако тугуѣ:

„Нигди вите ярунице,
Ни ланета съ нѣоме когъ,
Ни елена кодъ водице,
Да покаже гранатъ рогъ. —

Оставиле су прятельице жалостну нашу девојку, и она опетъ рече:

„Я невидимъ више веза,
Коиъ сестру дичи братъ,
Макаръ ишао и узъ кнеза,
Као нѣговъ првй сватъ.
Нигде платна одъ ћенара, —
Преотео памукъ ма, —
Ланъ постао басна стара,
И куделя съ нѣиме сва! —

Ове речи као да ѣ Сръбкinya у име целога народа изустила, тако су истините и може иѣ чути, кой по сели дугуѣ, те мотри, и пази на све, шта се ту чини и говори. Пошто Сръбкinya тугу и жалостъ сву изпева, предаѣ себе Богу, и овако заклучуѣ:

„Чуѣ Богъ и крозъ облаке
Уздисаѣ свакояке; —
Па докъ намъ ѣ ведро чело,
Душа чиста, срце врело,
И у слоги еданъ гласъ:
Богъ ће чути увекъ насъ!“ —

Питамо сада свакога, коме дубока чувста и жива представляня нису голе и празне речи и кога материализамъ нашега вѣка нѣе сасвимъ обузео, да ли ова пѣсма не заслужуѣ, да се најлепшему цвеѣу, коиъ бы се лирическо полъ ма коѣга народа дичити могло, присподоби? Ямачно, да ова пѣсма народу на честь служи, и то тимъ више, што ѣ управо изъ народна срца ваѣена, те као подъ некомъ примамливомъ алегорйомъ прошлостъ и садашњостъ намъ представля и — къ будућности насъ води. Требало бы читаву пѣсму изписати, да се читатели о томе, што казасмо, иѣштъ болъ освѣдоче, но за сада намъ то недопушта просторъ нашега листа, и зато имъ препоручуѣмо, да сами къ извору поите и сву пѣсму тамо читаю.

Сачинитель пѣсме подписао се подъ именомъ „Зорана.“ Мы мислимо, да ѣ ово име измишлѣно и можда бы сада погодили право име, да писмо уверени да бы крозъ то у познату намъ учтивость пѣсника дирули. Поздравляю дакле славуи изъ Фрушке горе свесрдно, хвала му кажемо на прекрасной пѣсми, съ коіомъ насъ ѣ обрадовао. Богъ му ѣ подѣлио пѣсничке лепе даре: живостно уображенъ, срце чувствително, око хитро, разну науку и къ тому, што ѣ за пѣсника одъ важности непроценъиве, велико и управъ сѣино господство надъ езикомъ. Поздравляю га дакле опетъ и опетъ и позивамо га, да намъ пева што скорѣе и што више, те да га слушаю лепый Сремъ, равна Бачка, плоднй Банатъ, зелена Сръбй, среброносна Босна, па и удалѣна Бугарска земля. — Съ Богомъ!

(д.)

НЕКЕ МИСЛИ.

„Коло наоколо“ веле наши, а господство редомъ, т. ѣ. иде. Среѣа, како знамо нѣе постоянна, те данасъ по граду, а сутра по селу се шеѣе, сада се у палати налази, затимъ брзо се удале и къ низкой колебици тегли, ту стане, на вра-

ташца кучне, за дрвену кваку се лати и у собицу уђе. У собици ево просте колевке, у колевки лежи детенце мало, слабо, нејко, оно тихо дише, спава; срећа љубко га погледа, на њџа се осмее и — оде даљ. — Ко после тридесет година на то место дође, гди е негда колебица стаяла, диви, чуди се сада великой палати, коя се високо диже, и угледа у њој господара, коме благо као вода у кућу утиче, и тада пита: ко ти е тай господарь? Знај, пријателю, оно нејко детенце у простой колевки, док е ту колебице было, међутим е дорастло, у широкой светъ одпутовало, и после дугогъ времена срећно натрагъ дошло. Донело е са собомъ новаца, блага, те даде колевницу срушити и на место њџ ову палату сазидати, у њој се сада шири, господари и клавиа му се мало и велико. А, одговарашъ ми на то, вальда му се срећа јоштъ указала, када е у колевци лежао тай добрый и поштеныи господарь. — Истина, мой пријателю, но Богъ срећу дели. —

Гледајмо даљ. Сећамъ се, да самъ на другоме месту пре тридесетъ одъ прилике година лепе дворе гледао, тамо сада нема лепа двора, нема већ охочи дво- и трокатница' но колева ти до колебе стои и просячка лица изъ њи вуре, те дрктајућу руку ти пружаю и моле те, да имъ по кою плесниву пару уделишъ, ербо гладую и треба имъ леба кунити. — О, горка судбино, о немила срећо! Све то учини лютый бесный ратъ, тай обали дворове лепе, тай упропасти њџове господаре, те јџ до просячке штаке понизи.

Што се са поединимъ людима и њџовимъ кућама догађа, то бива у свое време са целимъ варошима, краљџвинама, царевинама. Лондонъ и. п. кои е данасъ варошъ надъ варошима, ерџ више одъ два милиона становника брџ, био е негда незнатно рибареко селце. Исто тако Венециј рибарима и бегунцима, кои су одъ беснила Хуна' и други' варвара' уточништа по малимъ отоцима синџга мора тражили, има захвалити прве оне темелџ, надъ којима та прелепа варошъ до данашџга дана стои. Шта да кажемо сада о староме Риму, о царевини римской? Балде латинский пџевникъ изъ седамнаеста века, кога Немци пуниимъ правомъ своимъ Хораціемъ називаю, тужно-жалостно вели: ахъ, шта е постоянно, шта ли ће остати, када већ и самога Рима неста? Балде говори ово о староме Риму, а да е био у Грецији, да е могао угледати њџне у развалинама лежеће споменике и храмове, кои су негда поносъ были Грка' и исти Римляна', када су ови са Грециомъ владали, ямачно да бы онџ јоштъ тужнимъ онда гласомъ запевао био, ерџ то е истина, да се човеку срце пара, да га дубока жалость обузима, када у повџстници чита, каква е негда Греција была, она стара Греција, којој ини народи на благо просвете благодарити имаду, а — каква е данасъ. Гди су намъ гласовите негда вароши, да даљ питамо, каноти Сидонъ, Тирусъ, Надмира и т. д.? Пуста празна су места сада, гди Арапъ разаниџ шатаре, подъ којима луду пџе, и — о раю своме саян. Ко да се неупусти у тиху меланколию, када чита, како е негда сильный овай Мариусъ, када е одъ среће изневеренъ, гоџџџ быо и амо тамо тумарао, седіо на развалинама одъ сами Римляна' разорене Картаге, те сузнимъ окомъ около себе гледао и о непостояности людске судбине, или болџ реџи среће разлициља? Слџдили су за њимъ други, нови Мариуси, кои су истомъ стазомъ ходали, те своимъ животомъ доказали, да овога света слабо где сталне среће имаде. Но доста, и нека намъ читатели наши незамере, што јџ са можда превећ жалостнимъ мыслима занимаемо. Повода свему томе даде намъ како већ горе казасмо проста наша пословица: „Коло, коло

наоколо, а господство редомъ.“ Има неке филозоџіе за животъ и ту — кои оне, нека при изъ прости' пословица', наџи ће у њима мелема за болну душу. — (А.)

СМЪСИЦА.

— Са сви страна полазе велможе и богати люди у престарій градъ Русіе, т. е. у Москву, гди ће се идућегъ месеца руский царъ Александеръ П. крунисати. Инострани владатели быти ће томъ приликомъ заступљни чрезъ одличне посланике. међу којима се и поедини принцеви налазе, као и. п. Принцъ Прайский и другій принцеви изъ Немачке. Одъ стране нашега светлога двора одпутовао е већ у Москву князь Павле Естерхази, праћенъ одъ више госпде изъ првы кућа аустријскога племства, да тамо достойно заступи Њгово Величество, нашега цара Франца Јосифа I. Княжеска Естерхазијева породица на гласу е ради многи и редки драгоцености, коџ при-тяжава, и чита се у явнимъ листовима, да е князь Павле Естерхази осимъ своего необычно сыйнога одела и друге красне оправе са собомъ понео, те да ће у Москви заиста изванредно великолџџџ развјати и крозъ то позорность иностранца на славу Аустрию обратити. Преповеда се, да князь одъ свое тџлесне страже, коя сто момака брџ, 42 њи кодъ себе имаде, кои ће га при свакоме явноме излазку окружавати. Служителя собни имаде такођеръ седамъ и дванаестъ катана, кои му послугу чине. Сви ови носе богато украшену мађарску одећу. За собствену потребу воде му други слуге шестнаестъ коня, одъ кои ће быти дванаестъ у више каруца упрегнути, а остали четири есу яхаџи, и за ове се говори, да свакой за себе до десетъ ялада форинтій ер. вреди. Надалџ абайлія (покровацъ) онога коня, кога ће князь на самъ данъ свечаности яшити, састои се изъ едне прелепе тигрове коже (рисовине), окрайци пакъ исте коже постављни су са драгимъ каменџмъ именито са рубинима. На той абайліи налази се княжеский грбъ, одъ самога бисера, злата и алем-камена яко вешто и красно-вкусно састављџџ, и сыйность, кою тай грбъ излева, описую они люди, кои су ю угледали, као неко чудо, као живу сунчану ватру, те кажу, да у арапскимъ причинама (подъ именовъ „ялада и една ноџ“ на далеко познатима) нема лепше измишљџни драгоцености, него шта ихъ речени грбъ оку човечџму представля. За известно се зна, да драго каменџ и друго подъ именовъ разнога накита у Естерхазијевој благайници налазеће се богатство толику вредность имаде, да иста новчану суму одъ десетъ милиона форинтій надвишава. Кодъ те прилике примџђавамо, да е Естерхазијева породица за приврженость и непоколебиму верность, кою е светломе аустријскоме дому свагда указала, знамените награде одъ таданџџ владателя стекла, особито по коначно укинutoй Ракоцџевој буни, те да е изъ знатни прихода дразны спанлука съ временомъ благайницу основала, коя е заиста скупочена.

БРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Бракъ. Еси ли чуо, Петаче, да су нашему комшию око извадили.

Петакъ. Па шта даљ?

Бракъ. Те да е добрый комшия лекару дене новце за то платіо.

Петакъ. Е, тако е, онџ е платіо за едно око, а чекий бы му можда забадава и оба ока извадіо быо.